

UMEÅ UNIVERSITET

An abstract painting with vibrant colors including red, orange, yellow, and green, set against a dark background. The brushstrokes are expressive and layered, creating a sense of depth and movement.

Nej, jag vill inte ha morötter på min tallrik!

En kvalitativ studie om barns inflytande vid lunchen i förskolan

Lovisa Lindbergh och Sofia Björkman

Examensarbete, 15 hp

Förskolläraryrket, 210 hp

Ht 2018

Sammanfattning

Tidigare forskning och litteratur visar att barns inflytande är en komplex fråga, att måltider utgör en relativt stor del av barnens tid i förskolan och att pedagogers syn på barn kan variera. Då inflytande är en rättighet för alla människor så vill vi med denna studie förstå vilket inflytande barnen ges vid måltider och även få en uppfattning hur pedagogers barnsyn påverkar vilket inflytande barnen får. För att besvara forskningsfrågorna i studien har vi valt att göra observationer då vi ville se vilket inflytande barnen fick under lunchen och intervjuer då vi ville synliggöra hur pedagogerna själva såg på begreppet inflytande samt hur de beskrev sin barnsyn. Resultatet av studien visar att det inflytande barnen ges vid lunchen ser olika ut och att pedagogers barnsyn varierar och kan även påverkas av bland annat olika ramfaktorer i den pedagogiska vardagen.

Nyckelord: Inflytande, delaktighet, barnsyn, måltid, makt

Innehållsförteckning

INLEDNING	1
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	2
STUDIENS CENTRALA BEGREPP.....	2
<i>Inflytande</i>	2
<i>Makt</i>	2
<i>Barnsyn</i>	2
BAKGRUND	2
FÖRSKOLAN UR ETT HISTORISKT PERSPEKTIV.....	3
FÖRSKOLAN IDAG OCH DESS UPPDRAG.....	3
BARNENS INFLYTANDE OCH DELAKTIGHET.....	3
<i>Makten att ge barn inflytande</i>	4
PEDAGOGERS BARNSYN.....	5
<i>Barn är medmänniskor</i>	5
<i>Vuxna vet bättre</i>	6
<i>Barn är irrationella</i>	6
MÅLTIDEN I FÖRSKOLAN.....	6
METOD	7
UNDERSÖKNINGSMETOD.....	8
URVAL OCH AVGRÄNSNINGAR.....	8
DATAINSAMLING.....	9
GENOMFÖRANDE.....	9
FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	9
BEARBETNING OCH ANALYS.....	10
TILLFÖRLITLIGHET.....	11
RESULTAT	11
OBSERVATIONSRISULTAT.....	11
<i>Safiren 1</i>	11
<i>Safiren 2</i>	12
<i>Rubinen</i>	12
<i>Diamanten</i>	12
INTERVJURESULTAT.....	13
<i>Pedagogernas beskrivning av begreppet inflytande</i>	13
<i>Inflytande vid lunchen</i>	14
<i>Regler vid matbordet</i>	14
<i>Måltidernas syfte</i>	15
<i>Pedagogernas barnsyn</i>	16
<i>Att avvika från sin barnsyn och sina ambitioner</i>	17
ANALYS	17
BARNENS INFLYTANDE VID LUNCHEN I FÖRSKOLAN.....	18
KOPPLINGEN MELLAN PEDAGOGERNAS BARNSYN OCH DET PRAKTISKA HANDLANDET VID LUNCHEN.....	19
DISKUSSION	20
METODDISKUSSION.....	20
RESULTATDISKUSSION.....	21
SLUTSATSER.....	22
REFERENSLISTA	23

Bilaga 1: Intervjuguide

Bilaga 2: Missivbrev

Inledning

Vi har under utbildningens gång intresserat oss för barns inflytande i förskolan och framförallt barnens inflytande vid måltider. Efter att vi har jobbat och haft vår verksamhetsförlagda utbildning ute på olika förskolor har vi sett att förskollärare och pedagoger arbetar på olika sätt när det kommer till barns inflytande vid just måltiderna. Barnen i förskolan tillbringar enligt Kultti (2014) minst 5 timmar i veckan vid måltidssituationer. Därför anser vi att måltiderna blir extra viktiga att ta vara på och att vi använder dessa stunder på ett bra sätt med en pedagogisk tanke.

I läroplanen för förskola står det att "arbetslaget ska verka för att det enskilda barnet utvecklar förmåga och vilja att ta ansvar och utöva inflytande i förskolan" (Skolverket, 2016:12), även FNs konvention för barns rättigheter belyser att varje barn har en rättighet att uttrycka sin mening i varje fråga som rör dem (UNICEF Sverige, 2009).

Vi har dock uppmärksammat under våra verksamhetsförlagda utbildningar att måltiderna kan innebära mycket stress och att fokus enbart hamnar på att barnen ska äta och bli mätta. Andersson (1991) nämner att även pedagoger beskriver måltider som en problematisk situation och en laddad stund. Han beskriver också hur måltider kan skapa starka känslor, positiva men också negativa känslor såsom oro, upprördhet och ängslighet. Det kan uppstå konflikter mellan vuxna när barn vägrar att äta, är petiga med maten eller sölar. Andersson menar vidare att konflikter också kan uppstå mellan de vuxna eftersom vi alla har olika erfarenheter vad gäller mat.

Måltider behöver emellertid inte vara fyllda av konflikter och frustration. Livsmedelsverket (u.å.) menar att de kan vara höjdpunkter på dagen och att de kan bidra till bland annat gemenskap och bra stämning, de menar vidare att måltiderna kan användas som ett pedagogiskt verktyg. Johansson (2011) skriver att vuxna i förskolan vill ge barnen möjlighet att vara delaktiga i sitt lärande och även om de inte alltid lyckas med sin ambition så är grundtanken att barnet själv medverkar i sitt lärande.

Som vi nämnt ovan kan måltider i förskolan innebära mycket stress och Johansson (2011) menar att pedagoger under sådana omständigheter kan falla in i ett kontrollerande förhållningssätt och då inte orkar hålla upp samma ambition som under lugnare situationer. Detta kan då bidra till att pedagogen tappar sin närvaro i samspelet med barnen. En måltid i förskolan är inte helt enkel och det finns många aspekter att se till när vi funderar över barns inflytande. En av de aspekterna är pedagogers barnsyn och "med barnsyn menas hur vuxna uppfattar, bemöter och förhåller sig till barnen som personer" (Johansson, 2011:58).

Beroende på pedagogernas barnsyn tänker vi att inställningen på vilket inflytande barn ska ha och vad de får göra under måltiderna varierar. Men utifrån vad Johansson skriver om hur pedagogers ambition kan bli negativt påverkade på grund av stressade situationer så vill vi titta närmare på om även pedagogers barnsyn kan bli svår att upprätthålla och om det då kan påverka barns möjligheter till inflytande negativt vid lunch situationer.

Denna studie kan användas av praktiserande förskollärare, barnskötare och även blivande pedagoger för att reflektera i arbetslaget kring sin egen barnsyn och hur detta påverkar barns möjlighet till inflytande, specifikt kring måltidssituationen, men också reflektera kring om de avviker från sin barnsyn vid oroliga situationer och hur detta då kan visa sig i verksamheten. Genom att pedagogerna får reflektera kring detta så kan det leda fram till nya sätt att tänka och skapa bättre förutsättningar för barns inflytande vid måltider.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att få en uppfattning om vilka avsikter pedagogerna har med lunchmåltiden i förskolan och få en förståelse för de problem som kan leda till hinder för barns inflytande under lunchen.

- Vilket inflytande får barnen vid lunchen i förskolan?
- Hur påverkar pedagogernas barnsyn det praktiska handlandet vid lunchen?

Studiens centrala begrepp

Här följer några begrepp som vi anser är viktiga att förklara då de är återkommande genom studien.

Inflytande

Meningen med inflytande och delaktighet är inte att få bestämma utan att bli inkluderad oavsett vad man har för inställning och åsikt. Det handlar om att vi alla hör till en gemenskap, att vår röst räknas och ska respekteras (Johannessen & Sandvik, 2009). Arnér (2009) beskriver sin tolkning av begreppet inflytande i förskolan och menar att inflytande betyder att man ska ge barn möjlighet att påverka sin egen situation. Hon menar att det i en del forskning och inom förskolans verksamhet används begreppen inflytande och delaktighet ganska nära kopplat till varandra både i sättet vi pratar i vardagen och i skolans värld. Vidare anser hon att begreppet delaktighet är att vara en del av något som någon annan har bestämt åt mig och att barn oftare är delaktiga i sin vardag än att de får inflytande över den.

Vår tolkning av begreppet inflytande är att det inte handlar om att bestämma utan att ha möjlighet att påverka sin situation. Genom att vara delaktig kan möjligheten till inflytande ges.

Makt

Makt är någonting man gör och inte någonting man har och det är någonting som sker mellan människor (Börjesson & Rehn, 2009). De menar vidare att makt är någonting som vi kopplar ihop med tvång och våld men att det inte behöver vara negativt med makt då demokrati och rättvisa också är en del av maktsystemet. Det är förstås inte speciellt roligt att vara utsatt för makt och känna sig maktlös, detta leder till en känsla av förtvivlan vilket ger sig till uttryck i bland annat ilska och mothugg (Börjesson & Rehn, 2009). Utifrån vår förståelse finns makt överallt i samhället, och även i förskolan. Vi tror att makt generellt kan tolkas på ett negativt sätt i förskolesammanhang just på grund av att barnen hamnar i underläge och att det oftast är de vuxna som utövar makten. Men vi anser ändå att makt är nödvändigt och kan vara positivt om man utövar den på rätt sätt och reflekterar över varför man utövar makten, för som Börjesson och Rehn (2009) menar så har makt en central del i det demokratiska samhälle vi lever i.

Barnsyn

Barnsyn är olika uppfattningar om vad ett barn är och även om vad de bör vara menar Sommer (2005). I högsta grad menar, Johansson (2011) att barnsyn handlar om hur man ser på och respekterar människor. Vår förståelse av begreppet barnsyn är liknande de beskrivningar som Sommer (2005) och Johansson (2011) ger ovan, hur vuxna föreställer sig att barn är och hur vi väljer att se på dem, samt hur vi utifrån detta väljer att bemöta barnen.

Bakgrund

Under denna del vill vi börja med att beskriva förskolan ur ett historiskt perspektiv och gå vidare till hur förskolan ser ut idag samt vilka uppdrag den har. Vidare tar vi upp vad forskning beskriver angående barnsyn, inflytande, delaktighet, makt och även hur måltider ser ut i förskolan.

Förskolan ur ett historiskt perspektiv

I detta avsnitt vill vi belysa hur barnomsorgen har sett ut och förändrats genom tiden. Vi vill också synliggöra att verksamheten hade ett annat syfte än vad förskolan har idag.

I Stockholm öppnades under 1830-talet Sveriges första småbarnsskolor, dessa skulle bedrivas med både sociala och pedagogiska metoder. Småbarnsskolorna skulle skydda barn mellan 2-7 år från att tvingas arbeta i det samhälle som växte fram som ett industrisamhälle (Lärarnas Historia u.å.).

Något senare, under 1850-talet inrättades det barnkrubbor för små barn under 2 år, man fann dock snart att även barn som var något äldre hade behov av liknande omsorg. Syftet med barnkrubborna var att ta hand om barnen medan deras mödrar arbetade och institutionerna var främst till för barn till fattiga föräldrar då barnkrubborna drevs ekonomiskt av donationer och gåvor (Simmons-Christenson, 1997). Ofta stod de kvinnor som arbetade i barnkrubborna utan utbildning och tron om att barns omvårdnad inte krävde någon kunskap levde länge. I barnkrubborna fanns ingen pedagogisk tanke och syftet var helt enkelt *“att tillse barnen och ge dem nödig omvårdnad”* (Simmons-Christenson, 1997:80).

Förskolan idag och dess uppdrag

I följande avsnitt vill vi beskriva hur dagens förskola ser ut och vad dess styrdokument säger om inflytande. Vi skriver också om vilket ansvar pedagogerna i verksamhet har idag.

Idag ingår förskolan i den “moderna barndomen” (Halldén, 2005:6) och är inte längre en del av socialtjänsten utan en del av det skolsystem vi har, förskolan har blivit en självklarhet för politiker och vårdnadshavare. Man vill att förskolan ska bli erkänd som en pedagogisk verksamhet men det innebär inte att omsorg inte har plats, tvärtom så ska lärande och omsorg gå hand i hand, educare är ett begrepp som tydliggör just sambandet mellan dessa två (Halldén, 2005).

Stort ansvar läggs på pedagogerna och deras kunskap om både styrdokument och barn. Läroplanen angår varje barn som går i förskolan, detta oavsett vilken typ av person barnet är och vilken bakgrund de kommer från (Johannesen & Sandvik, 2009). I dagens läroplan för förskola nämns vikten av barns inflytande i verksamheten och att barnens intressen och behov ska ligga till grund för hur verksamheten och miljön planeras (Skolverket, 2016). Idag är inte frågan om barnen ska få inflytande och vara delaktiga i verksamheten utan hur barnen ska ges möjlighet till inflytande och delaktighet i förskolan, det är en skyldighet varje enskild förskola har gentemot varje enskilt barn (Johannesen & Sandvik, 2009). Genom att barnen får medverka i olika beslut och olika typer av samarbete i verksamheten så utvecklar barnen en förståelse för demokratiska principer och känner att deras åsikter och uppfattningar respekteras (Skolverket, 2016). Pedagogerna i förskolan ska uppmuntra barn till att utöva inflytande i verksamheten och ta till vara deras intresse och förmåga att göra detta (Skolverket, 2016). Förskolläraren har ansvar för att hörsamma och tillfredsställa alla barns behov så att barnen får möjlighet att uppleva sitt eget värde (Skolverket, 2016).

Även den reviderade läroplanen som träder i kraft 2019 lyfter barns inflytande. Där menas att inte enbart barnens åsikter och möjligheter att forma sina individuella uppfattningar ska tas till vara, utan de ska också ges möjlighet att göra val utifrån sina egna förutsättningar. Detta bidrar till att barnen kan förbättra sin tro på den egna förmågan och de blir delaktiga och kan därmed utöva inflytande (Skolverket, 2018).

Barns inflytande och delaktighet

I detta avsnitt belyses vidare betydelsen av inflytande i förskolans verksamhet. Vi beskriver också motstridigheter som kan uppkomma gällande tolkningar av begreppet.

Enligt Skolverket (2016) vilar förskolan på en demokratisk grund och Åberg och Lenz Taguchi (2005) menar att vi aldrig kan välja att inte lyssna på barnen. Även Engdahl och Hagsér (2015) anser att inflytande är en rättighet i en demokrati och att det även är en utgångspunkt i det pedagogiska arbetet. Westerlund (2011) anser att även om inflytandet är en rättighet så måste den rättigheten vägas mot att barnen ska kunna hantera det ansvar som kommer med inflytandet.

I läroplaner, skollagen och FN:s barnrättskonvention nämns vikten av barns och ungas inflytande men det finns en otydlighet gällande begreppets mening. Det finns ingen bestämd beskrivning hur inflytande ska ske i praktiken eller hur begreppet ska tolkas på ett gemensamt sätt (Emilson, 2009). Westerlund (2011) beskriver att diskussioner kring barns inflytande i praktiken kan se helt olika ut. Några pedagoger kan beskriva barns möjlighet att välja bland redan utvalda aktiviteter som en möjlighet för barnen att få stort inflytande medan andra anser att de förutbestämda alternativen är ett hinder till barnens chans till inflytande. Bae (2009) menar att det finns risker med att jämföra inflytande med att barn får välja utifrån förutbestämda val, hon menar att det ger en oriktig bild av vad demokrati egentligen innebär.

Det beskrivs av Pramling Samuelsson och Sheridan (2003) att barns delaktighet leder till att barnen får stort inflytande. Vuxna kan tolka barns agerande, tankar och åsikter men för att barnen ska kunna få inflytande på riktigt så måste deras agerande tas på allvar och de måste ges delaktighet. Om de vuxna lyckas ta barnens perspektiv så känner sig barnen sedda, hörda och respekterade och först då har barnen inflytande. Att inta barns perspektiv innebär att de vuxna förstår att barn har ett eget sätt att förstå och ta del av världen.

Enligt Johannesen och Sandvik (2009) är det väldigt viktigt att förstå att de barn som är barn idag har en helt annan erfarenhet än vad vi har från vår egen barndom. Det var i en helt annan tid och samhället förändras ständigt, likaså förutsättningar och möjligheter för barnen. Vi måste möta varje barn som egna individer med olika upplevelser av att vara barn och vi måste också lita på att barnen vet bäst vad dessa upplevelser handlar om. Barn är som vuxna i den meningen att vi eftersträvar betydelsefulla handlingar, skillnaden är att vi vuxna har makten att tillåta barns handling eller inte. Får barnen ett godkännande från läraren blir de uppmuntrade och växer genom den tilltro de ges. Ju mer respekt läraren visar barnen och intresserar sig för det de gör desto mer växer och utvecklas barnen (Arné 2009).

Nordenfors (2010) beskriver ett hinder gällande barns delaktighet. Det handlar om att barn ofta ses som sårbara och behöver hjälp, skydd och omhändertagande. Hon hänvisar till Moses (2008) som beskriver just detta, att vuxnas tankar om barn som sårbara gör att deras rätt till delaktighet och möjligheter att påverka det som angår dem begränsas och detta i sin tur leder till ett förminskande av barns bidrag både hemma och i förskolan.

Utbildningsdepartementet Ds 2003:46 beskriver tre grundläggande skäl till varför det är viktigt att ge barn inflytande. Det första skälet är att inflytande är en mänsklig rättighet, det andra skälet är att inflytande är en del av skolans demokratiska uppdrag och sist nämns att inflytande är ett väldigt viktigt villkor för barns lärande och lärandet får en starkare innebörd om barnen själva får vara med att påverka sin egen utveckling. Arné (2009) beskriver i sin tur att om det finns en tilldelad rättighet, i detta fall barnens rätt till inflytande, så finns det alltid någon som förväntas förverkliga dessa rättigheter och i förskolans fall är detta pedagogerna. Bae (2009) beskriver fyra sätt att se på pedagogers förhållningssätt som är av stor vikt för barns möjlighet till inflytande. Dessa är att ha kunskap om hur man följer upp barnens agerande, deras känslomässiga närvaro, deras sätt att uttrycka sig samt att förmå sig som vuxen att inta barns perspektiv.

Makten att ge barn inflytande

Under detta avsnitt kommer begreppet makt i förhållande till inflytande att diskuteras samt hur makt kan kopplas till lärarnas barnsyn.

Emilson (2008) refererar till Halldén (2003) och menar att barns inflytande har med makt att göra då barnens inflytande är beroende av lärarens barnsyn, detta eftersom de vuxnas sätt att vara gentemot barnen är avgörande för vilken ställning barnet hamnar i och olika ställningar ger olika möjligheter till inflytande.

Arnér (2009) beskriver att pedagoger som arbetar i förskolan har, genom att vara vuxna, makten att avgöra huruvida barns röster ska få höras eller inte. Även Olausson (2012) instämmer och menar det finns en maktasymmetri mellan barn och vuxna och att det även hör till det pedagogiska sammanhanget som förskolan är. Även om hon ser maktasymmetrin som motiverad menar hon att den ibland kan bli så naturlig att den blir ett hinder för kommunikationen mellan vuxna och barn. Olausson (2012) anser vidare att det kan finnas orsak att syna vilka anledningar man för att tillämpar makt och fundera över hur ens praktik kan se ut om även barnen tilldelas makt.

Pedagogers barnsyn

I följande avsnitt tydliggörs olika typer av barnsyner som pedagoger kan ha och vad dessa innebär för barns inflytande i förskolan. Vi belyser också att läroplanens förväntningar på hur pedagogernas bemötande gentemot barnen ska vara inte alltid stämmer överens med hur det ser ut i verksamheten.

Synen på barn är under ständig förändring, på medeltiden sågs barn som onda och bar på arvsynden, vuxna använde sig av olika uppfostringsmetoder som exempelvis aga för att utplåna ondskan. På 1700-talet började man se barnen som goda och lägga vikt vid att föräldrarna var kompetenta att ta hand om barnen. I mitten av 1800-talet kom barnens rätt till skola, dock ses barndomen som något som ska passeras fort och barnen kunde ännu agas i syftet att uppfostras. Inte förrän i mitten av 1900-talet började barnen ses som kompetenta och aktiva medborgare och deras rättigheter framställs som vuxnas gör (Danielsson, 2016).

Beroende på vilken barnsyn pedagogerna i förskolan har följer olika konsekvenser för hur förhållandet mellan barn, arbetslaget samt föräldrar fungerar (Åberg & Lenz Taguchi, 2005). Det är viktigt att man som pedagog förstår vilket förhållningssätt man har gentemot barnen för att de ska få möjlighet till inflytande i sin vardag (Arnér, 2009). I förskolans styrdokument beskrivs en barnsyn som inte alltid överensstämmer med de handlingar och bemötanden som ageras mot barnen i praktiken (Frånberg, 2005).

Forskning pekar också på att det finns en tydlig tradition i förskolan som visar att man förväntar sig att barnen ska kunna visa upp vissa kunskaper vid en viss ålder (Engdahl & Hagsér, 2015). Detta är något som även Dahlberg, Moss och Pence (1999) tar upp och nämner Piagets stadieteori som innebär att barnen kan vissa saker vid en viss ålder och därefter agerar på ett visst sätt, det ligger i barnens natur då barnet är ett naturligt fenomen snarare än en social konstruktion.

Som vi nämnt så menar Frånberg (2005) att den barnsyn som synliggörs i förskolans läroplaner inte alltid stämmer överens med vad pedagogerna praktiserar i verksamheten. Arnér (2009) beskriver att vuxna ofta ser på barn som inte fullt utvecklade människor, och fokuserar då på hur barnen ska bli i ett senare skede av livet. Detta gör att synen på barn och deras barndom ses som otillräcklig. Johansson (2011) menar dock att merparten av pedagogerna ser barn som kompetenta personer. Man drivs av att förstå barns avsikter och bekräfta deras behov. Nedan följer tre tolkningar av pedagogers praktik utifrån barnsyn som Johansson beskriver i sin bok.

Barn är medmänniskor

“Barn är medmänniskor” (2011:60) innebär att pedagogerna ser till barnets olika behov och önsknings. Här utgår man ifrån barns erfarenheter och upplevelser och bekräftar barnens viljor. Med detta menas inte att man följer barnens alla olika viljor men att man lyssnar till dem. Man kan i vissa lägen följa viljorna och i vissa fall bara bekräfta barnens önskemål genom att tydliggöra att vi ser och hör. Man utgår också ifrån att alla barn ska få vara de som de är även om det individuella

perspektivet ibland kan krocka med de övriga barnen som grupp. Man ger också barnen möjlighet att vara delaktiga i saker som rör dem samt uppmuntra självständighet med stöd av det vuxna beroende på barnens behov (Johansson, 2011).

Vuxna vet bättre

En annan barnsyn som Johansson beskriver är "Vuxna vet bättre" (2011:68). Här utgår de vuxna först och främst ifrån deras egna tankar om vad som är det bästa för barnen. De vuxna tycker att de vet bäst och att barnen inte har lika stor förståelse för sitt eget bästa. Barnen får möjlighet att göra val men utifrån ett alternativ som de vuxna redan valt ut i förväg, detta ger inte barnen möjlighet till inflytande enligt Johansson. Pedagoger bortser ifrån sitt utövande av makt gentemot barnen för att de tycker sig ha stöd ifrån tanken på det bästa för barnen. När pedagoger ser sig själv som personer som vet bäst, gör detta att man bortser ifrån barnens egna upplevelser och erfarenheter (Johansson, 2011).

Barn är irrationella

Den tredje barnsynen som Johansson tar upp i sin bok är "Barn är irrationella" (2011:71). Pedagoger med denna barnsyn ser barnen som personer som agerar utan något syfte. Gör barnen något som de inte får så ser personalen detta agerande som innehållslöst och utan mening eller att barnen gör detta för att provocera. Detta gör att personalen i förskolan försöker hindra barnen att agera på vissa sätt eftersom de inte anser att det finns någon annan mening med agerandet, förutom att överträda de vuxnas regler. Pedagogerna försöker inte att förstå eller fråga om vad barnets egentliga syfte är, det kan därför uppstå konflikter mellan barn och vuxna. Om pedagogerna ser barns agerande som innehållslöst så ges här inte heller någon möjlighet för barnen att agera på eget initiativ (Johansson, 2011).

Måltiden i förskolan

I detta avsnitt beskrivs inflytande i förskolans måltidssituationer samt vikten av goda matförhållanden för barn i förskolan. Vi beskriver också hur vuxnas förhållningssätt kring måltiden kan få konsekvenser hos barnen men också hur måltiderna i förskolan kan innebära mer än bara mat och omsorg.

Maten har en stor betydelse i människors liv, inte enbart i fråga om överlevnad utan det handlar om så mycket mer skriver Andersson (1991). De första erfarenheterna vi har av mat kommer utgöra en central del i våra upplevelser av tillvaron. Om våra första måltider översköldes med närhet och trygghet så kommer vi att räkna med detta senare i livet också menar Andersson (1991).

Måltiden är enligt Sepp (2017) en situation som framförallt handlar om att barn ska få äta och tillgodose behovet av mat. Det är därmed en situation som handlar om vård men kan också, om man utgår från ett etiskt perspektiv bli en omsorgsfull situation då den förenar både känslor och närhet. Sepp beskriver vidare att måltiden starkt ses som en omsorgssituation och skriver att pedagoger själva berättar hur de vill att barnen ska äta och prova det som serveras och trugar för att få barnen att äta. Pedagogerna menar att det sker slentrianmässigt i tron om att det är omsorg, måltiden är då inte längre en måltid utan en situation som handlar mat. Även Johansson (2011) visar på att förskolor har regler som gör att pedagogerna trugar och tvingar barnen att äta det som ligger på tallriken och pedagogerna anser att barnen protesterar för att de hellre vill äta något annat eller bara för protestens skull. Niss & Söderström (2006) poängterar dock att man aldrig ska tvinga barnen att äta upp maten då det är lika viktigt med upplevelsen av måltiden som att det är med näringsriktig mat. Måltiden blir en positiv upplevelse om den formas av gemenskap och glädje.

Livsmedelsverket (2016) belyser att barn och vuxna äter på olika sätt och att även om barnen väljer att äta endast kolhydrater vid ett tillfälle och kött vid ett annat så tenderar det att jämnas ut

sig i slutändan. Om man i förskolan har rutiner och serverar bra mat utan tvång så kommer måltidssituationerna att bli mer positiva. Även Andersson (1991) menar att tvång inte är en god idé, det bidrar inte till lustfyllda måltider. Han menar dessutom att de kan bidra till maktkamp och att barnen kan känna det som en bestraffning. Vidare menar Andersson att barn under 5 år inte har ett tillräckligt begrepp om tid och att de inte heller har en fullgod förmåga att se sambandet mellan orsak och verkan och därför bör man inte kräva att barnen ska äta upp den nyttiga maten först för att de ska få mellanmål sedan.

En av de konkreta slutsatserna i Livsmedelsverkets (2016) rapport Bra mat i förskolan belyses vikten av att barnen, utan tvång och i lugn och ro får prova maten. Man menar att om barnen blir trugade eller får villkor ställda för att de ska smaka eller äta maten, kan barnen förknippa maten med känslor av obehag. Vad som är viktigt enligt rapporten är att de vuxna i förskolan är barnens förebilder, detta med tanke på att många barn spenderar många måltider i den pedagogiska verksamheten tillsammans med pedagoger. I rapporten skriver man även om vikten av att lyssna på barnen och utgå ifrån deras intressen och erfarenheter och att det inte finns någon lösning som fungerar för alla barn. Även Niss och Söderström (2006) menar att när pedagogen sitter tillsammans med barnen och äter så kan de på ett ärligt sätt skapa nyfikenhet kring maten. I förskolan är det vuxna som bestämmer vad som ska ätas men som pedagog måste man lyssna till barnen och låta dem ta ansvar för hur mycket de vill äta av maten eftersom att det finns många omständigheter att ta hänsyn till när det gäller matlust och hunger (Livsmedelsverket, 2016). Barnen rör sig olika mycket i olika situationer och tiden mellan måltiderna kan variera. Livsmedelsverket menar vidare att matvägran hos barn kan ha orsaker som inte har med maten att göra alls, det kan vara psykiska, fysiska eller miljömässiga orsaker som gör att det uppstår en onödig maktkamp mellan vuxnas omsorg och barns känsla av autonomi.

Lunchen på en småbarnsavdelning kan vara den mest krävande tiden på hela dagen enligt Niss och Söderström (2006) och det kan vara svårt att hinna stötta alla barnen och Andersson beskriver området maten som en "krissituation" (1991:57) och resonerar om att pedagogerna inte nyttjar de kunskaper de har eller sin medvetenhet om hur man bör arbeta för att skapa utveckling hos barnen. Han menar att det, för honom, känns som att personalen tappat bort sig och att de behöver hitta tillbaka till sin skicklighet. Måltider i förskolan har beskrivits av pedagoger som en svår och strulig situation som kan skapa kraftiga känslor både gällande barns bordsskick och uppförande samt barns mat protester. Allt detta beror på att vi har olika bilder och upplevelser av mat och matsituationer (Andersson, 1991). Han beskriver vidare i sin bok hur pedagoger tar ansvar för ett barns hunger och hur de även känner skyldighet gentemot barnets föräldrar att barnet skulle få i sig mat.

Andersson berättar om hur några pedagoger fick skriva ner sin drömmåltid. De nämner många aspekter som inte i huvudsak har med maten att göra, det handlar mest om att få harmoni, trevligt sällskap och välbefinnande kring matbordet. Han menar att barnen troligtvis också vill ha det som de vuxna beskriver, att de till och med behöver detta. Han tror även att de barn som utmanar vuxna mest eftersträvar detta men att barnets tillvägagångssätt skapar svårigheter för pedagogerna att möta dennes behov. Detta kan i sin tur skapa negativa spiraler så resultatet blir det motsatsen än vad barnet ville (Andersson, 1991).

Måltiden är en situation som har goda möjligheter att ta in pedagogik inom både området omsorg och lärande (Johansson & Pramling Samuelsson, 2001). Att måltider är goda tillfällen att arbeta pedagogiskt ger, enligt Livsmedelsverket (2016) barnen möjlighet att växa i både sin självständighet och i sin interaktion med andra. När pedagogerna sitter tillsammans med barnen och äter och samtalar om maten och vad som sker runt omkring sker ett naturligt lärande om exempelvis lägesord och olika beskrivande ord (Niss & Söderström, 2006).

Metod

Under detta avsnitt kommer vi redogöra för hur vi använt oss av kvalitativa forskningsintervjuer samt observationer för att samla in data. Vi kommer också belysa hur vi med hjälp av

transkribering har bearbetat intervjuerna samt hur vi använt oss av tematisk analys för att analysera materialet. Det etiska förhållningssättet vi tagit hänsyn till kommer också belysas.

Undersökningsmetod

För att få svar på våra forskningsfrågor om vilket inflytande barnen får vid lunchen i förskolan och hur det praktiska handlandet påverkas av pedagogernas barnsyn vid lunchen har vi valt att använda oss av observationer och kvalitativa forskningsintervjuer som undersökningsmetod.

Enligt Henriksson och Månsson (1996) ska metodvalet göras utifrån taktiska och realistiska utgångspunkter, att utgå ifrån de problemställningar och möjligheter man har. Resultatet av olika typer av metoder kan visa på samma resultat eller skillnader. Ett exempel kan vara om uppgiftslämnaren berättar en sak under intervju men visar upp något annat i observationer. Detta behöver inte vara något negativt utan kan hjälpa forskaren att tolka inhämtat material på ett bredare plan (Patel & Davidsson, 2003).

Observationer användes för att synliggöra pedagogernas praktiska tillvägagångssätt för att ge barnen inflytande under lunchen. För vår egen skull, för att det skulle bli lättare för oss att ha fokus på vad som skedde under observationen använde vi oss av vad Holme och Solvang (1997) beskriver som passiv observation, vilket innebär att vi inte var aktiva i gruppen utan satt lite avsidet.

Intervjuer användes när pedagogernas barnsyn samt deras tankar om barns inflytande skulle synliggöras. Kvale och Brinkmann (2014) menar att intervjuaren genom att använda sig av en kvalitativ forskningsintervju försöker att uppfatta världen ur informantens perspektiv, försöker skapa en innebörd utifrån deras upplevelser och kunskaper.

Urval och avgränsningar

När vi gjorde vårt urval utgick vi från geografiska förhållanden för att vi skulle på ett enkelt sätt skulle kunna ta oss till de berörda förskolorna.

För att få tag på informanter till studien tog vi direkt telefonkontakt med de berörda avdelningarna istället för att gå via förskolechefen. Detta dels för att om man går via andra för att få tag på en person att intervjua kan de personerna enligt Trost (2010) vara så villiga att hjälpa till att de styr urvalet så att vi får informanter som exempelvis är väl erfarna inom området. Den andra anledningen till att vi valde att kontakta avdelningarna direkt var för att den första kontakten är viktig om intervjun alls ska bli av och det är mer sannolikt att den tillfrågade ställer sig positiv till intervjun om man ges en chans att motivera den och svara på eventuella frågor direkt (Trost, 2010). Under telefonsamtalet förklarade vi kort vad studien kommer att handla om och pedagogerna fick själva bestämma sig för vilka av dem som skulle medverka.

Två av de fem förskolorna vi kontaktade tackade nej till medverkan och vi besökte slutligen tre förskolor med olika åldersindelningar. Den första hade barn i åldrarna 1-3 år, den andra hade 1-5 år och den tredje var en åldershomogen grupp med tvååringar. Två av förskolorna var kommunala och en var privat. Vi genomförde fyra observationer och intervjuade sex pedagoger, fem av dessa var utbildade förskollärare och en var barnskötare, fem var kvinnor och en var man. Vi tyckte att det var viktigt att ha med både manliga och kvinnliga informanter lika väl som barnskötare och förskollärare då alla dessa jobbar i förskolan. Anledningen till att vi inte genomförde fler än sex intervjuer var att vi själv skulle hinna med att transkribera och analysera allt material på ett omsorgsfullt sätt. Trost (2010) menar att det är bättre med färre intervjuer än för många. Risken med för många intervjuer är att bearbetningen blir övermäktig samt svårhanterligt och att man på grund av detta missar väsentlig information.

Datainsamling

Det finns olika sätt att observera och det vanligaste är, enligt Kihlström (2007), att skriva ett löpande protokoll där man beskriver korta kommentarer om vad man ser i presens. Man kan göra ett löpande protokoll mer ordnat genom att man i förväg bestämt vad som ska observeras, vilket vi under våra observationer gjorde. Det vi specifikt ville observera var vilket inflytande pedagogerna gav barnen under lunchen.

Observationerna skedde innan intervjuerna för att pedagogerna inte skulle bli styrda av våra intervjufrågor, därför lät vi dem inte heller ta del av intervjufrågor innan intervjutillfället.

Två pedagoger på varje förskola intervjuades och intervjuerna gjordes med en pedagog åt gången, detta för att vi ville att de skulle få möjlighet att prata om vad de själva tycker utan att bli styrda av varandra och Trost (2010) menar att alla informanterna får komma till tals om de intervjuas ensamma.

När vi genomförde våra intervjuer så använde vi oss av ljudupptagning för att vi skulle kunna koncentrera oss på frågorna och på de svar vi fick. Trost (2010) menar att ljudupptagning kan vara en fördel just på grund av att fokus kan läggas på vad som sägs istället för att skriva anteckningar men också eftersom man sedan kunde lyssna igenom intervjun flera gånger och att man då också kunde synliggöra tonfall och ordval. Innan intervjuerna hade vi tillsammans tagit fram intervjufrågor (bilaga 1) som vi tyckte var av betydelse för våra frågeställningar. Kihlström (2007) beskriver hur viktigt det är i en kvalitativ intervju att inte ställa ledande frågor och vi försökte i så stor utsträckning vi kunde ställa öppna frågor så att vi inte på något sätt skulle leda in pedagogerna på svar som vi själva förväntade oss.

Genomförande

Innan vi genomförde våra observationer såg vi till att vara på plats en timme innan för att barnen skulle hinna bli bekanta med oss. Trots att barnen inte var fokus för vår observation så ansåg vi att det var bra att bekanta oss även med dem så att måltiden skulle bli så naturlig som möjligt. De observationer som gjordes såg olika ut på de olika förskolorna. Den första förskolan hade ett stort bortfall av barn just den dagen så alla barn satt vid samma bord och det blev då självklart i vilket rum vi skulle infinna oss. På den andra förskolan blev vi tilldelade ett rum hos en av de pedagoger vi skulle intervjua. På den tredje förskolan blev vi tilldelade ett rum vardera, det ena rummet hade två bord med en pedagog vid varje och det andra rummet hade ett bord med en pedagog. Vi ställde inga krav på att sitta tillsammans även om vi i vårt missivbrev hade skrivit att vi skulle genomföra observationerna gemensamt utan lät pedagogerna placera oss där de ansåg var lämpligast och fick på så sätt två observationstillfällen på samma förskola. När vi genomförde observationerna valde vi att inte utgå från något observationsschema som kunde begränsa oss utan ville förhålla oss helt öppna för det som hände runt omkring.

Intervjuerna genomfördes på informanternas förskolor. Det är enligt Trost (2010) viktigt att informanten känner sig trygg och att man inte blir störd. Vi kunde i de flesta fall genomföra intervjuerna i ett enskilt rum där vi fick prata ostört, men vid två tillfällen fanns inte denna möjlighet utan intervjun genomfördes i ett rum inne på avdelningen där vi ibland blev störda av pedagoger som behövde ta sig förbi rummet och vidare till sovande barn utanför. Detta gjorde att vi pausade ljudupptagningen för att inte andra personer än informanten skulle komma med på ljudinspelningen.

Forskningsetiska överväganden

Till informanterna lämnade vi, efter vår första telefonkontakt, ett missivbrev (bilaga 2) där vi kort beskrev vårt syfte med studien och informerade dem om att vi följer Vetenskapsrådets (2017) fyra

forskningsetiska principer. Dessa fyra principer är informationskravet, konfidentialitetskravet, samtyckeskravet och nyttjandekravet.

Enligt informationskravet meddelade vi informanterna att deras medverkan är helt frivillig och att de när som helst har rätt att avbryta intervjun samt att de uppgifter som lämnas endast kommer att användas till denna studie. Vidare informerade vi också om att pedagogerna skulle få fingerade namn och att vi inte kommer att avslöja vilken förskola vi har varit på. Detta infaller under konfidentialitetskravet som innebär att alla inblandade i forskningen ska hantera personliga uppgifter om en enskild individ så ingen annan kan identifiera personen. När pedagogerna pratade om barnen nämndes de ibland vid namn eller som hon och han. Dessa har vi på grund av etiska skäl valt att ändra till hen i resultatet så att inget barn ska kunna kännas igen. På grund av etiska skäl har vi även valt att fingera förskolornas namn.

Samtyckeskravet innebär att den som gör studien ska be om informantens samtycke till deltagande, vilket vi gjorde och vi bad även om samtycke till ljudupptagning. Vi informerade de pedagoger som skulle intervjuas att ljudupptagningen enbart skulle användas av oss under vårt arbete med studien och därefter raderas, detta enligt nyttjandekravet som innebär att personuppgifter inte får lämnas ut till obehöriga. Dessa uppgifter får heller inte användas på något sätt som kan påverka uppgiftslämnaren, såvida inte denne har gett sitt godkännande.

Bearbetning och analys

För att bearbeta våra intervjuer transkriberade vi all ljudupptagning. Denna process innebär att man överför intervjuerna till skriven text. När man transkriberar kan det vara svårt att visa i texten den mimik, kroppsspråk och gester personen har samt den ironi och betoning som personen uppvisar (Patel & Davidsson, 2003). De menar vidare att vi i talat språk inte har vanan att tala grammatiskt korrekt och det kan kännas lockande att rätta till dessa brister genom att placera ut punkter och kommatecken för att skapa fullständiga meningar, eller justera pauser för att göra texten mer lättläst, även om det inte stämmer överens med hur samtalet egentligen lät. Med tanke på detta så valde vi att transkribera allt material vi samlat in i de exakta ord som pedagogerna och vi själva använde under intervjun.

För att analysera det transkriberade materialet använde vi oss av tematisk analys som metod. Denna är enligt Bryman (2016) den vanligaste metoden för att ta sig an kvalitativ data. I analysen sökte vi i datamaterialet efter, och färgkodade teman som är kopplade till vårt syfte och frågeställningar (Ryan & Bernard 2003 via Bryman 2016), några teman var givna, något tema uppkom genom analysen. Dessa teman analyserades sedan i relation till den bakgrund vi har och har även fått stå som utgångspunkter för studiens underrubriker.

När vi bearbetat de transkriberade materialet gjordes vissa justeringar i citaten som kom att användas i resultatdelen. Detta för att citaten skulle bli läsbara. Vi var dock noggranna med att inte ändra för mycket så att innebörden skulle gå förlorad.

Att innebörden kan förändras, som vi tidigare nämnt, kan även uppstå under observationer som inte är så väl strukturerade. Där kan forskarens egna benämningar och begrepp skapa andra resultat i den undersökta situationen, därför är det viktigt att forskaren är medveten och reflekterar kring hur insamlingarna ska hanteras och hur detta kan påverka slutresultatet av bearbetningen (Patel & Davidsson, 2003). Eftersom vi var två som observerade vid de flesta tillfällena så underlättade vi hanteringen av detta fenomen. Vi gick tillsammans tillbaka i tanken med hjälp av det material som vi hade insamlat och diskuterade med varandra om vad vi sett under observationerna och vad som var relevant för vårt syfte, vi fick på så sätt en tydligare bild av hur måltidssituationen såg ut. Resultatet av observationerna valde vi att inte dela in i teman utan presentera dem var för sig då det blev lättare att jämföra pedagogernas redogörelser mot praktiken.

Tillförlitlighet

För att få en sådan tillförlitlig studie som möjligt har vi försökt skriva innehållsrika beskrivningar av våra observationer och använt oss av citat från intervjuerna. Henriksson och Månsson (1996) hänvisar till Wolcott som menar att specifika redogörelser avgör om ens material är tillförlitligt eller inte. Han menar att läsaren på detta sätt får en rättvis chans att själv värdera forskarens tolkningar. Henriksson och Månsson (1996) hänvisar också till Douglas som menar att fler observatörer under en observation ger en mer trovärdig studie. Vi genomförde våra observationer först och kunde på detta vis följa upp sådant som vi noterat med pedagogerna efteråt och få vår förståelse av situationen bekräftad eller förklarad. Detta menar Douglas (via Henriksson & Månsson, 1996) är ett sätt att testa tillförlitligheten i sitt datamaterial.

Studien hade kunnat ge ett mer tillförlitligt resultat över vilket inflytande barnen får vid lunchen och hur pedagogernas barnsyn påverkar möjligheten till inflytande om vi genomfört fler observationer och intervjuer på samma förskola. Detta eftersom att vardagen i förskolan ser olika ut från dag till dag och det är svårt att få en klar bild utifrån ett enda tillfälle. Dock anser vi att, trots studiens begränsade omfattning har den gett en uppfattning om att det inflytandet som ges kan se olika ut och att pedagogerna har olika uppfattningar om begreppet inflytande.

Resultatet hade kunnat se annorlunda ut om vi genomfört vår studie på förskolor med samma typ av åldersindelning, men eftersom att inflytande är en rättighet för alla barn i förskolan så anser vi att åldern på barnen inte har någon betydelse för studiens syfte.

Resultat

Genom våra observationer har vi sett att lunchen i förskolorna kan likna varandra men också skilja sig åt ganska mycket. Vi valt att redovisa observationstillfället var för sig, uppdelade under fyra rubriker. Det första och det andra observationstillfällena genomfördes på samma förskola, avdelning Safiren men i olika rum. Det tredje observationstillfället på avdelning Rubinen och det fjärde observationstillfället på avdelning Diamanten genomfördes på två olika förskolor.

Genom att intervjua pedagogerna efter lunchstunden har vi sett att alla har en ambition med hur de vill att måltiderna ska se ut och hur de själva vill vara som pedagoger men att ramfaktorer har en stor betydelse i hur de själva upplever möjligheter till inflytande för barnen under måltid. De pedagogerna som intervjuades benämns som Pedagog 1, Pedagog 2, 3, 4, 5, 6. Alla pedagoger utom Pedagog 6, som arbetar på avdelning Diamanten, blev observerade vid ett lunchtillfälle.

Observationsresultat

Safiren 1

Pedagog 3 och en annan av avdelningens pedagoger satt i ett rum vid varsitt bord med en grupp barn vardera. Pedagog 3 la upp av all mat på tallrikarna, skar upp maten och frågade sedan barnen om de ville ha sås. Om barnen inte ville ha sås höllde pedagogen bara en liten klick på tallriken på sidan av maten. Pedagogerna uppmuntrade barnen under hela måltiden att äta mer, *"Hur går det med broccolin? Har du sett att det ser ut som ett träd? Du kan testa bita av en gren på trädet.", "Jag tror du kan tugga på det här, du har ju vassa tänder"* (Pedagog 3).

Vid de tillfällena när pedagogerna pratade med varandra började barnen busa och blev då tillrättavisade och uppmanade att äta mer och att äta upp det som fanns på tallrikarna.

De samtal som fördes mellan pedagoger och barn under lunchtillfället handlade om att barnen skulle smaka och äta, barnen blev tillrättavisade när de inte satt stilla och när de busade. Vid ett tillfälle frågade en av pedagogerna ett barn vad barnet gjort tillsammans med morföräldrarna, varpå den pedagogen som frågat berättade för sin kollega vem barnets morfar är och de båda pedagogerna började sedan prata med varandra om barnets grannar.

Safiren 2

Pedagog 1 satt vid ett bord tillsammans med barnen. Pedagogerna hade i förväg ställt fram tallrikar, glas och bestick mitt på bordet utom räckhåll för barnen. Pedagogen la upp maten på tallrikarna och barnen tillfrågades om de ville ha broccoli, om de inte ville ha fick de en liten bit på sidan av tallriken. Pedagogen skar köttet och mosade potatisen varpå hen fick frågan av ett barn om varför hen mosade potatisen, pedagogen svarade då att det är för att de brukar göra så. När barnen inte ville äta något blev de uppmuntrade att äta av det andra som finns på tallriken och blev erbjudna mer av det som de tycker om.

En stund in i måltiden hällde pedagogen upp mjölk i glaset utan att fråga om eller vad barnen vill dricka och ställde sedan glaset framför barnen. Pedagogen uppmanade inte barnen att äta upp maten på tallriken utan de fick själva avgöra när de var klara. När de var klara tog pedagogen fram mackor som hen bredde smör på och ger barnen, utan att fråga om de vill ha. Ett barn ville ha en till macka men fick svaret att hen kunde äta upp maten som var kvar på tallriken, för en macka räckte.

Över hela lunchstunden samtalade pedagogerna med barnen om olika saker som dök upp, hen var noga med att ge alla barn talutrymme och frågar extra de barn som inte är aktiva i samtalet. När barnen verkar vara klara frågar pedagogerna om hen kan ta tallrikarna innan hen bär bort.

Rubinen

Lunchen serverades i ett litet rum med två låga bord. I vanliga fall har barnen bestämda platser men den här dagen var det så få barn att de fick sitta var de ville, vid ett av borden. Pedagog 5 satt vid barnens bord, Pedagog 2 satte sig själv vid det andra bordet och den tredje pedagogerna på avdelningen assisterade för hen brukar inte äta lunch med barnen.

Lunchen var uppdukad på ett buffébord (allt dukades upp förutom en skål med oliver) och alla barnen tog själva utom det allra minsta som blev serverat. Pedagogerna stöttade och uppmuntrade barnen att ta maten men inte mer mat än de orkade äta upp.

En stund in i lunchen tog pedagogerna fram en skål med oliver, de flesta barnen ville ha varpå Pedagog 5 sa till ett barn- *"Tycker du om oliver? Sen när då?"*. När ett annat barn ville ha oliver sa samma pedagog- *"Men du tycker ju inte om!"*. När barnen ville ha mer oliver gavs svaret att de måste äta upp maten först för annars äts bara oliver.

Pedagog 2 tog fram ketchup, hen frågade barnen om de ville ha och väntade på att de skulle svara *"ja"* innan hen hällde ketchup på maten.

Ett barn gick till buffébordet för att hämta mer mat och nös, utan att hålla för munnen, varpå den tredje pedagogerna, som står bredvid barnet säger till en av de andra pedagogerna- *"Nu la hen ner en salva rakt över köttfärssåsen!"*

Barnen blir uppmuntrade när de ätit upp maten och hämtar mer, den tredje pedagogerna säger vid ett tillfälle- *"Nu blir mamma glad när du äter maten."*

Barnen har fått veta att de ska få kaka till efterrätt och pedagogerna säger att de måste äta upp maten först, *"Ska du ha någon efterrätt måste du sitta stilla på stolen, annars får alla andra"* (Pedagog 5). När barnen slutligen har ätit klar och kakan serveras samtalar pedagogerna med barnen om vem som har bakat kakan och vad som finns i den.

Diamanten

Pedagog 4 satt i ett rum med ett antal barn. Innan de satte sig vid bordet hade ett barn hjälpt en pedagog att duka fram på bordet. Innan maten serverades sjöng de en ramsa som ett barn fick välja och pedagogerna frågade sedan barnen vad de trodde fanns i kastrullen.

Ett barn tog ost från fatet. Pedagogen riktade sig till andra barn och berättade för dem att barnet huggar in på osten. Pedagogen vände sig sedan till barnet i fråga, sa att hen fick vänta lite och för bort barnets hand.

De större barnen vid bordet tog för sig soppa och potatis själva men det minsta barnet blev serverat. Pedagoger frågade några av barnen om de ville ha mjölk innan hen höllde upp, det minsta barnet blev tillfrågat om mjölken samtidigt som hen höllde i muggen (det fanns en kanna vatten på bordet). Några barn höllde mjölk själva.

Ett av de yngsta barnen ville ha en macka till, Pedagoger bredde smör på mackan och barnet fick sedan en ostskiva i handen som hen la på mackan. Pedagoger pratade med barnen om hur hen kunde doppa mackan i soppan. Barnet försökte nå saker som finns på bordet men blev stoppad genom fysisk kontakt, de större barnen blev stoppade genom ord när de gjorde något som pedagoger misstuckte till.

Ett barn som inte ville smaka av soppan behöver inte ta något av den men blev uppmuntrad och uppmuntrad under hela måltiden att ta lite och smaka. Barnet fick börja med en macka och när barnet ville ha en till sa pedagoger, *”Det låter lite trevligare om du säger ‘kan jag be att få en till macka.’”* Barnet upprepade och pedagoger sa då- *”Nej, jag vill att du äter lite potatis först.”* Barnet ville senare ha en tredje macka, pedagoger sa till hen att hen fick äta upp potatisen och dricka lite mjölk. Barnet ville sen ha en ostrulle men pedagoger sa att hen skulle äta halva potatisen i alla fall och sa sedan att, *”Det är ju så att ibland bestämmer vuxna och ibland bestämmer barn.”*

När barnen inte ville äta mer sa pedagoger att barnen skulle komma ihåg det till nästa gång, att det är bättre att ta två gånger men respekterade att barnen var mätta.

Ett barn var ansvarig varje dag för att hämta frukt efter lunchen. Barnet frågade hur många barn som ville ha frukt och räknade sedan med hjälp av runda träplattor som visade två halvor hur många frukter som skulle hämtas och gick sedan för att hämta frukten.

Under lunchen samtalade pedagoger med barnen om vad de gjort på förmiddagen och frågade om ett barns BVC-besök. Pedagoger gjorde några försök att samtala med även de yngsta barnen men blev oftast avbruten av de äldre barnen.

Intervjuresultat

Pedagogernas beskrivning av begreppet inflytande

Pedagogerna beskriver sin syn på inflytande på olika sätt, Pedagog 6 på avdelningen Diamanten beskriver sitt sätt att se på inflytande *”Barnet ska få göra sin röst hörd utifrån vad den vill och kan. För inflytande det handlar ju inte alltid om att bestämma.”* Både Pedagog 5 på avdelningen Rubinen och Pedagog 6 nämner båda just bestämmande som en del av inflytande även om det inte alltid handlar om att få bestämma, det handlar också om att få pröva saker och vara delaktig. Pedagog 6 lägger även en tanke vid om barnen är medvetna om att de har fått vara med och bestämma *”Att man gör det tydligt för barnen, så dom också ser att dom är med och bestämmer”*.

De flesta av pedagogerna nämner skillnaden mellan de små och de stora barnen i sin beskrivning av inflytande och tycker att det är den verbala delen som är skillnaden. Med de små barnen behöver man som vuxen vara lyhörd och observant för att se vad barnen vill.

Pedagog 1 på avdelningen Safiren tycker att det handlar om att läsa av de minsta barnen som inte har något språk.

Ju mindre dom är desto mer får man försöka läsa av önskemål och särskilt när dom inte kan prata då får man försöka tolka och dom pekar och man lyssnar och där är det jätteviktigt att vi finns närvarande, man kan ju ha inflytande på olika sätt (Pedagog 1).

Inflytande vid lunchen

Även vid måltiderna ser pedagogerna olika på vilket inflytande barnen har och bör ha.

På en förskola hämtade barnen själva maten från ett buffébord och på en annan förskola tog barnen själva för sig ur karotterna som skickades runt bordet. På en tredje förskola var det pedagogerna som lade upp maten på tallriken och Pedagog 3 på avdelningen Safiren menar att vilket inflytande som finns där beror på vilken syn man har på inflytande:

Det är ju absolut olika vilket perspektiv man har på det. Dom har ju inte inflytande på det sättet att dom tar för sig maten själva, men eftersom vi är samma pedagog som sitter vid samma bord under väldigt lång tid och då pratar vi om hela terminer oftast, så hinner man lära känna varje barn... lära sig veta vad dom tycker om och vad dom inte tycker om och utifrån det så är det väldigt noga avvägt hur mycket jag ger dom och hur jag lägger på tallriken, det är ju liksom för att man lär sig hur (Pedagog 3).

Inflytande kan vara att välja mellan det som ligger på tallriken, att ges alternativet att äta eller inte äta det som finns *"man får ju presentera maten på något sätt och dom kanske inte äter första gångerna så äter dom kanske sjätte gången, men att det ändå ska finnas där och dom ser..."* (Pedagog 4, avdelningen Diamanten).

Ett barn svarade att hen inte ville ha sås, men då ger jag bara lite, lite på kanten. Och det är ju för att jag vill att dom ska råka få i sig smaken och veta vad det är för dom kan ju inte veta vad allting är liksom hur det smakar bara av att se i en skål. Det är ju liksom oschysst mot dom att inte ge då kan jag tycka istället liksom (Pedagog 3).

En pedagog tycker att även när de håller upp dryck till de allra yngsta barnen så ska man tänka på att fråga *"... inte bara hålla upp mjölk per automatik utan man frågar alltså, vad vill du dricka? Inte fråga 'vill du ha mjölk?' För det är ju en ja och nej fråga..."* (Pedagog 6).

På förskolan där barnen själva tar mat från ett buffébord beskriver en pedagog att barnen på så sätt får ett större inflytande över maten och belyser samtidigt att barnen inte behöver ta för sig något som de inte vill *"Ja men dom kan ju bestämma över maten, alltså ta, vi tvingar dom inte att ta, vill dom inte ha morötter så tvingar vi dom inte att ta morötter"* (Pedagog 2, avdelningen Rubinen). Huruvida barnen behöver äta maten som serveras eller inte är relativt lika mellan pedagogerna, man försöker att uppmuntra barnen till att äta men inte *tvinga* *"... att tvinga barn att äta det tycker jag inte är inflytande..."* (Pedagog 1). Det finns en ambition att barnen inte ska fylla på av något när något annat finns kvar på tallriken men den regeln är inte alltid bestämd, vilket flera pedagoger belyser.

... jag menar skulle de vara potatis å köttgryta till exempel, ja men ta bara pyttelite köttgryta då på tallriken. Och sen, ja men vågar du smaka då är du jättemodig. Alltså man får ju peppa dom så där men (...) En del smakar och tycker att det är jättegott och vill ha mer och en del tar det inte i sin mun. Men det är ju, ja man ska ju inte lägga tabu över mat men det är ju ett ganska stort maktmedel barn har (Pedagog 6).

Mmm... helst att man ska lyckas smaka på allt då alltså det är ju... det är inte en regel som är skriven i sten på det sättet men samtidigt så är det, man lägger fram det ungefär så för barnen för har man inte den förväntningen på dom så kommer dom inte å göra det heller men att man förväntar sig att du har ett intresse av att smaka på allting å, 'visst kan du väl försöka smaka på den du ska se att'... eller jamen så... å äta upp allt (Pedagog 3).

Jag kan inte tvinga dem att äta upp maten, vill de inte så. Oftast så kompenseras det vid mellis. Mycket barn som i periodvis äter hur mycket som helst plötsligt tar de bara en tugga så vill de inte ha mer (Pedagog 5).

Regler vid matbordet

Vilka regler som ska följas vid matbordet är relativt lika hos alla pedagogerna och de menar att reglerna inte är bestämda över arbetslaget utan att det snarare är osynliga regler som görs efter de barnen som sitter just där och då. Slams är ett ord som nämns av många pedagoger som något

man inte gör vid matbordet *“Ja men inte slamsa eller skrika, utan man försöker att prata”* (Pedagog 5). Att barnen ska sitta kvar på sina platser och inte slamsa belyser fyra pedagoger här:

Ja men alltså, att inte sitta och slamsa och fjompa på mellan varandra så, att det ska vara lugnt och skönt vid maten och att vi väntar på varandra tills vi är klar, så det är ingen som ska gå iväg. Det kan vara lite jobbigt för vissa är ju ganska snabba på att äta och vissa tar jättelång tid (Pedagog 2).

Eh, man sitter på stolen och man sparkar inte på kompisens bredvid, det är sådana saker man säger hela tiden, att man äter ifrån sin egen tallrik och inte kompisens, men det här det e ju som inga regler utan man försöker lära barnen hur man gör (Pedagog 1).

Inte slamsa, eller det är ju det vi ser som slams, det här med att maten gärna ska vara i händerna (Pedagog 5).

Eftersom man sitter vid samma bord så blir det ju som regler utformade utifrån dom barn man har vid matbordet. Tror jag, dom här lite osynliga reglerna. Men... jamen att man sitter kvar, ska inte du ha frukt så får inte du gå iväg från matbordet på en gång för den skull utan då kan man sitta med ändå och många gånger så blir man ju sugen på en frukt ändå (Pedagog 6).

Pedagogerna har olika syn på huruvida barnen kan få mer inflytande vid måltiderna, Pedagog 5 menar att de skulle kunna få mer men att ramfaktorer gör det svårt *“Ja absolut! Alltså man skulle kunna... alltså allting handlar ju mycket om tid, resurser och barngruppens storlek och så.”*

Inflytande är något som kommer mer och mer allteftersom barnen blir större och kan hantera olika moment enligt Pedagog 6 *“Jag tror att man växer, att man får lite mer och mer inflytande, ja det tror jag”*. Även Pedagog 2 är inne på samma spår,

Jaa, vi har ju inte börjat med att dom ska få ta bort sin egen tallrik och sådär, (...) men det ska väl komma det också. Och kanske också någon gång få välja vars man vill sitta. Annars är ju måltiden ganska styrd (Pedagog 2).

Två av de andra pedagogerna tyckte inte att mer inflytande var nödvändigt vid lunchen *“nej jag tycker inte det är så hårt att dom måste ha ännu mer liksom”* (Pedagog 1). Pedagog 3 tyckte inte heller att mer inflytande var nödvändigt men att det ändå kunde vara något att ha i åtanke: *“Nä, jag har nog inget dåligt samvete där i alla fall, haha... Men det tål absolut att vändas och vridas på, för det är lätt att man hamnar i slentrian...”*

Måltidernas syfte

Vilket syfte måltiden har, förutom att äta, skiljer sig mellan pedagogerna, att bara få sitta ner i lugn och ro och se barnen tycker Pedagog 2 är viktigt *“när man sitter så här har man ju chansen att prata med alla barn, det tycker jag är värdefullt”*. Pedagog 1 har samma tankar kring att maten ska vara en lugn stund och att pedagogen ska hinna prata och se varje barn men hen pratar också om att måltidssituationen är en utvecklande stund, att barnen ska få tillfälle att berätta om sin dag

Det ska vara utvecklande och man kan prata om vad man gjorde ute och dom får befästa saker dom gjort och prata om saker dom gjort hemma eller, det är en lugn stund och dom får ju lära känna varandra, en grupp stärkande stund tycker jag (Pedagog 1).

Måltiden kan också vara ett tillfälle för barnen att lära av varandra: *“Just det här med att se och lära och härma andra, det är jätteviktigt att kunna erbjuda”* (Pedagog 5). Ett annat syfte kan också vara att barnen ska få känna trygghet,

Ett syfte vi har runt måltiderna förutom att få i sig mat är att vi sitter med samma barn för att dom ska få känna den där tryggheten. Man behöver inte hålla på spela ut varje dag för det måste ju vara jobbigt för barn också (Pedagog 6).

Två av de pedagoger som vi intervjuat berättar om att få barnen att äta och att smaka på allt är en av de sakerna som känns viktigast vid måltiderna, Det här att man ska försöka smaka på olika saker det tycker jag väl är ganska viktigt ändå, att möjligheten finns. (Pedagog 4).

Det finns jättemycket olika syften men prio nummer ett är att man ska få i sig så man har energi fram till nästa mål åtminstone, det är väl det allra enklaste basicmålet nånstans. Man

ska få upptäcka nya smaker och lära sig att tycka om så mycket, få så brett spektra som möjligt i smakerna (Pedagog 3).

De allra flesta pedagogerna pratar också om att det finns mycket annat att lära vid matbordet, motorik var en av aspekt som både Pedagog 3 och Pedagog 5 lyfte,

Ja men motoriken, att kunna använda gaffel och sked, Förut hade vi jättemånga pipmuggar, men just att kunna erbjuda dem vanliga glas, det känns ju lite större, alltså de får ju också ett självförtroende (Pedagog 5).

Du har den motoriska biten, att du faktiskt ska sitta på en stol, du ska ju förhålla dig till glaset som höll på å fara ner där och till bestick, en del har bara vänt på skeden när dom har ätit och en del äter fortfarande med händerna (Pedagog 3).

Att barnen ska få ta maten själv är också något som några av pedagogerna berättar om men de ser lite olika på saken. Pedagog 6 menar att måltiden är ett tillfälle för barnen att lära sig hålla upp maten själv och att skicka maten till varandra.

Det är ju en lärande stund, lära sig ta för sig mat, vi försöker ju att uppmuntra att man skickar. Nu sitter jag med den yngsta och hen kan ju faktiskt ta viss mat själv, sådär att man ställer fram skålen så hen får ta, man behöver ju inte alltid ösa upp allting (Pedagog 6).

Just för det allra minsta blir det väl inte så mycket att dom ska ta för sig mat själva vid matbordet, nog går det att göra men det slutar i så mycket kan jag tänka mig, haha (Pedagog 5).

Med mjölkpaket och så, där kan jag ju tycka att det är svårt, för dom ska ju hålla själva, det är ju jättebra träning men är den full så nej, då börjar jag hålla sen när det är hälften kan dom få hålla. Det är för att jag själv inte ska behöva torka upp (Pedagog 4).

En pedagog beskriver de positiva effekterna av att ha buffé bord på förskolan, att barnen får kontroll över vad som hamnar på deras tallrik.

Just det här med att ta själva så ser vi det att först kan man ta för att det är kul att ta men sen när det ligger på tallriken så får jag inte det här utbrottet som när jag får en färdig tallrik 'nej, jag vill inte ha morötter på min tallrik!' (Pedagog 2).

Pedagog 3 tar upp hur viktigt det är att barnen får erfara vuxna som har en positiv inställning till mat "Det är viktigt att barnen får erfara mig som vuxen som tycker om all mat, visa att man inte sitter och petar, att man har en sund inställning till mat".

Pedagogernas barnsyn

Många av de pedagoger vi intervjuat beskriver svårigheter i att sätta ord på vilken barnsyn de har men gav ändå många tankar. De flesta pedagogerna menade att barn kan mycket och de beskriver även hur de själva förhåller sig till barnens kunnande på olika sätt. Både Pedagog 1 och Pedagog 3 beskriver de vuxnas roll som viktig genom att skapa goda omständigheter och stimulera barnen.

Jomen jag tänker så här att barn kan jättemycket i sig själva och dom kan och utvecklas allra bäst om dom får göra det på lust och det finns alltid en inre drivkraft hos alla barn att lära sig mer och utvecklas och prova mer. Det är vi vuxna som finns runt omkring som måste hjälpa barnen att skapa dom bästa förutsättningarna för det och hitta varje barns nyckel till olika saker (Pedagog 3).

Pedagog 1 nämner även hur barnen kan mycket genom vägledning och att de ska få utforska, men under viss begränsning på grund av barngruppens storlek, hen lyfter även att barn kan mer än vad vi vuxna egentligen tror.

Dom kan jättemycket under ledning. Får barn veta vad som förväntas av dom så vill dom ju göra rätt, har man en bra relation med barnet då vill dom jättegärna göra rätt. Barn kan ju generellt mycket mer än vad vi tror, vi förundras varenda dag att dom kommer på saker och säger saker och då gäller det ju för oss att på ett positivt sätt uppmuntra, peppa, visa vägen hur man ska göra. Dom ska få undersöka och utforska inom vissa ramar ändå, för det är så många barn så det kan lätt bli ganska kaosigt (Pedagog 1).

Pedagog 5 beskriver sin barnsyn som kontrollerande men ändå inte. Hen beskriver hur man måste våga vara tillåtande, låta barnen pröva sig fram och göra misstag men att rutiner samtidigt är viktigt.

Min barnsyn är att inte vara för kontrollerad kanske. Nämen både och kanske. Kontrollerad fast inte kontrollerad. Våga släppa lite grann. Samtidigt ha rutiner och våga låta barnen göra fel. Man är lite överbeskyddande kan man känna ibland. Men det måste man ju vara när det är små barn också (Pedagog 5).

Att avvika från sin barnsyn och sina ambitioner

Många av de pedagoger vi har pratat med beskriver stress och olika ramfaktorer som anledningar till varför man inte kan upprätthålla sin barnsyn i alla situationer. Pedagog 1 nämner personalbrist som en faktor som påverkar hen mest.

Ja alltså det är såna gånger när man är kort om personal och man är irriterad över det och vi inte har fått vikarie eller att man fått en vikarie som inte funkar då måste man bara 'tyst och sitt' det är där jag känner att man måste vara hård, och då knorras det lite. Då är det kommandon men det är för att det överhuvudtaget ska bli en dräglig tillvaro, för det blir lätt att det knuffas och puttas när det inte finns fröknar överallt liksom (Pedagog 1).

Pedagog 2 beskriver samma känsla och beskriver hur de ibland måste skynda sig ut på gården för att alla avdelningarna ska hjälpas åt.

När vi ska gå ut, så sitter dom och provar på och pular med sitt eller med något som dom ska ha, då säger man 'nu måste vi snabba oss ut' så att vi kan hjälpas åt på gården, men då kan man ju känna att den här ska få sitta här i 10 minuter till och pjåta på (...) (Pedagog 2).

Det aktuella humöret hos pedagogerna nämns av två pedagoger som en faktor som påverkar de ambitioner man har samt stress och barnens dagsform.

Alltså det beror på stressen och hur barngruppen är för dagen. Ibland måste man släppa på allt haha, för att orka med helt enkelt. Ibland blir man lite hårdare, man använder en högre röst, det beror alldeles på hur man mår själv och hur barnen mår, detta spelar roll, i alla fall på mig (Pedagog 5).

Ibland kan det vara att man är lite hetare nån dag och då kan man säga att 'ta det här du, jag känner att jag ska inte ta det här för jag är lite för på, det har varit för mycket' (Pedagog 1).

Pedagog 3 tycker inte att hens barnsyn och ambitioner blir påverkad men hen berättar däremot om att sänka sina mål under situationer där förutsättningarna inte är tillräckliga, där prioritering blir ett måste.

Näe, det förstår jag egentligen inte riktigt varför jag skulle göra. Jag ser inte att det uppstår såna situationer. Sen så är det ju så att varje stund är unik och man måste ju använda just den här stundens förutsättningar. Jag kan bara jobba utifrån dom förutsättningar man har i varje stund. Därför kan det ju vara så att man ibland känner att man bara kan fokusera på mål nummer ett. Jag tycker att det hela tiden prioriteras väldigt hårt i det här yrket. Det är ju lite det som är hantverket. Utifrån förutsättningarna som ges utifrån varje stund så prioriterar jag vad jag gör för att nå första å andra å även det långsiktiga målet liksom (Pedagog 3).

Analys

Här har vi analyserat pedagogernas agerande och handlingssätt vid lunchen i förhållande till vad forskning och litteratur skriver. Vi kan se vissa problematiska handlingar hos pedagogerna och även en del tankar om inflytande som inte riktigt stämmer överens med vad inflytande enligt litteraturen handlar om.

Barnens inflytande vid lunchen i förskolan

Vi beskriver i vår bakgrund att förskolans läroplan, skollagen och FN:s barnrättskonvention lyfter vikten av barns inflytande, men det beskrivs inte hur man i praktiken ska tolka detta begrepp (Emilson, 2009). Denna ovisshet kan vi synliggöra genom våra intervjuer och annan litteratur. Begreppet inflytande beskrivs av några pedagoger i vår studie som att få göra sin röst hörd, att få prova saker och att få vara delaktiga. De nämner bestämmande som en del av förståelsen av begreppet inflytande men att det inte alltid behöver handla om att få bestämma. En pedagog beskriver att barnen ska få vara med och bestämma och få inflytande men då inom de områden som de själva klarar av, vilket stöds av Westerlund (2011) som menar att barns inflytande måste balanseras mot vad barnen kan klara av för att barnen inte ska känna att de får för stort ansvar, och fatta beslut som de kanske inte är redo att fatta själva.

En annan pedagog beskriver att inflytande handlar om att barnen har möjlighet att påverka den situation de befinner sig i, hen menar även att inflytande inte behöver vara just muntligt och att inflytande handlar om ett större perspektiv än bara här och nu. Bestämmande är, som några av pedagogerna beskriver, en del i begreppet inflytande men att barnen inte får bestämma hur mycket som helst, barnen ska få bestämma utifrån vad de själva klarar av menar en pedagog. Här kommer begreppet makt in. Arnér (2009) beskriver att pedagoger har en viss makt genom att vara vuxna och att de gör en bedömning utifrån vad de tycker att barnen klarar av och inte. Det här kan vi koppla till vad Olausson (2012) skriver om maktasymmetri. Hon menar att denna maktasymmetri är befogad men att den kan bli så självklart att man brister i kommunikationen med barnen. Utifrån våra observationer kunde vi se på förskolorna hur barnen dels blev serverade utan att bli tillfrågade och även hur flera pedagoger gav ständiga uppmaningar om att äta upp det som barnen hade tagit för sig eller blivit serverade.

De observationer vi gjorde visade att pedagogerna har olika sätt att ge barnen inflytande under lunchen. Vid observationstillfället 3 så fick barnen genom buffén kontroll över att hämta sin egen mat, de fick inflytande över vad de vill ha på sin tallrik och delvis hur mycket de ville ta. Detta förklarade en pedagog som ett bra sätt att göra barnen nöjda, hen beskriver hur de slipper panik och frustration från barnens sida när de får något på tallriken som de inte vill ha. Det barnen tar för sig på tallriken ska de däremot helst äta upp vilket visas under observationerna genom att pedagogerna ger ständiga uppmaningar. Detta blir ett problem utifrån vad Andersson (1991) skriver om att barn under fem år inte har tillräcklig stor förmåga att se samband mellan orsak och verkan. Detta kopplar vi till att barnen kanske inte själva har förmågan att veta hur mycket mat de kommer orka äta upp. Han menar vidare att om man trugar för att få barnen att äta så kan måltiderna börja kännas som en bestraffning istället för en lustfylld stund. Livsmedelsverket (2016) menar också att om barnen blir trugade eller får ultimatum ställda för att de ska smaka eller äta maten så kan barnen förknippa maten med känslor av obehag.

Vid observationstillfällena 1 och 2 fick ingen av barnen ta för sig själva, de blev tilldelade en tallrik med mat. Båda pedagogerna hade som tanke att barnen själva skulle få avgöra vad de ville äta av och helst smaka av och genom att lägga upp allt på tallriken skulle barnen bli uppmuntrade att prova något nytt. Vid det ena bordet så fick barnen lämna det de inte ville ha utan några vidare uppmaningar om att äta upp men vid det andra bordet så uppmanas barnen hela tiden att äta mer och att äta upp det som låg på tallriken. I vårt avsnitt om centrala begrepp nämner vi Arnér (2009) som beskriver att delaktighet handlar om att välja utifrån redan förutbestämda val och att inflytande handlar om att få möjlighet att påverka sin egen situation, vid dessa observationer kunde vi se att lunchen handlade mer om delaktighet när barnen fick välja mellan det redan förutbestämda valet av maten som låg på tallriken.

Vi kan genom vår studie se att barnen får en viss möjlighet till inflytande när de till exempel får ta för sig maten och när de själva får bestämma när de är mätta men att det till största del handlar det om delaktighet som Arnér (2009) beskriver det. Detta kan handla om att måltiden behöver en viss struktur "*för att det överhuvudtaget ska bli en dräglig tillvaro*" som Pedagog 1 beskriver under intervjun. Det blir en motstridighet mellan begreppet inflytande och delaktighet, som enligt Bae

(2009) är viktiga att skilja på. Hon anser att om man tolkar bestämmande utifrån förutbestämda val som inflytande ger detta en felaktig bild av vad demokrati innebär.

I en av observationerna frågar en pedagog om barnet vill ha sås, barnet säger nej men får ändå lite bredvid maten. Detta förklarar pedagogen under intervjun att hon vill erbjuda barnet all mat så att barnet kanske får i sig lite sås och upptäcker att det är gott. Nordenfors (2010) beskriver att barn ofta ses som sårbara, att de behöver hjälp och att man som vuxen blir omhändertagande, detta blir tydligare då pedagogen under intervjun menar att det vore ojuste av hen att inte ge barnet sås och barnet då inte skulle få chansen att smaka, om än av misstag, trots att barnets önskan från början var att inte få någon sås alls. Man kan också se att pedagogen blir omhändertagande när de serverar barnen med anledning av att barnen inte ännu kan skära sin mat själva. Nordenfors (2010) beskriver dock vidare att pedagogers omhändertagande kan begränsa barns möjlighet till delaktighet.

Kopplingen mellan pedagogernas barnsyn och det praktiska handlandet vid lunchen

De pedagoger vi intervjuat hade lite svårt att på ett konkret sätt formulera sin barnsyn men de flesta beskriver sin barnsyn som vägledande och stöttande, vilket de menar är viktigt för att skapa rätt förutsättningar och möjligheter till barnen. De beskriver också barn som kompetenta personer och beskriver att barn ofta kan mer än vad vi tror och ännu mer under ledning och stöd av vuxna. Detta beskriver Johansson (2011) när hon pratar om barnsynen som kallas "Barn är medmänniskor" (2011:60). Här berättar hon om en barnsyn som innebär att man utgår ifrån barnens erfarenheter, behov och önskemål, att man uppmuntrar barnen till att prova själv men också ger stöd ifall det skulle behövas. Hon menar också att man inte alltid kan tillgodose alla barnens viljor och tankar men att man ska lyssna till dem och visa att man ser och hör vad barnet säger.

En pedagog beskriver sin barnsyn som kontrollerande fast ändå inte. Hen beskriver att det är viktigt att låta barnen prova sig fram och låta dem göra fel samtidigt som hen lyfter vikten av rutiner. En annan pedagog håller med om att barn kan mer än vad vuxna tror, att barnen ska få inflytande men ändå under vissa begränsningar. Detta kan man tolka på olika sätt. Dessa pedagoger kan ha barnsynen barn som medmänniskor och att de begränsningar som pedagogen nämner faller under förklaringen att man inte alltid kan tillgodose alla barns viljor och tankar men att man ska lyssna till dem och visa att man ser och hör (Johansson, 2011).

Eller så kan man tolka detta utifrån förklaringen som Johansson gör angående barnsynen "vuxna vet bättre" (Johansson 2011:68). Denna barnsyn beskriver att pedagogerna utgår ifrån att de vet vad som är bäst för barnen, att barnen får göra val men utifrån alternativ som de vuxna tycker passar bäst. Denna tolkning kan göras om vi utgår från att pedagogen menar att man behöver vara lite kontrollerande för att barnen behöver rutiner och för att dessa rutiner är nödvändiga för barnens välbefinnande. Den andra pedagogen pratar om att barnen ska få inflytande men under vissa begränsningar. Dessa begränsningar kan vi tolka att pedagogen sätter upp utifrån hens egna erfarenheter och kunskaper av vad barnens bästa är.

Slams är något pedagogerna nämner som något man inte gör vid matbordet. Detta tror vi kan bero på att det så kallade slamset kan störa den lugna stund som många pedagoger anser som viktigt. Detta kan vi koppla till barnsynen "Barn är irrationella" utifrån vad Johansson beskriver, pedagogerna kan då inte se någon mening i barnens agerande. Detta gör att pedagogerna försöker stoppa barnens slamsande för att de anser att barnen enbart gör detta på grund av att de vill utmana.

I våra observationstillfällen kunde vi inte alltid se den barnsyn som senare under intervjun beskrivs av pedagogerna. Kanske beror det på att många av de pedagoger vi intervjuat ser måltiden som just en stund där barnen ska äta och bli mätta. Några pedagoger nämner att största fokus vid matbordet är att barnen ska få i sig mat och även smaka på det mesta. Detta styrks av Sepp (2017)

som också visar att pedagoger vill att barnen ska smaka och att de därför trugar, hon menar att pedagogerna gör detta i all välmening med en tanke på omsorg. Sepp menar vidare att detta gör så att måltiden övergår till att bli en situation som bara handlar om maten. Under våra observationer kunde vi se detta, att pedagogerna ofta uppmanar barnen att smaka av allt och att äta upp, detta i all välmening. Vi har tidigare belyst problematiken med att truga i barnen mat som kan leda till obehag samt påverka barnens förhållande till mat senare i livet.

En annan anledning till att måltiden blir en matsituation kan vara för att maten är, som Andersson (1991) beskriver ett "krisområde" (1991:57). Niss och Söderström (2006) beskriver lunchen som svår och menar att det är en av dagens mest krävande situationer. Vi kan också se i intervjuresultatet att pedagogerna beskriver hur det är svårt att behålla sina ambitioner när olika ramfaktorer såsom stress och personalbrist fyller dagen, även humöret hos både pedagoger och barn har en inverkan. En pedagog beskriver att stress och barngruppen påverkar, hur ens eget mående är och hur barnen mår har betydelse och att hen ibland måste släppa på allt för att orka med. Detta beskriver även en annan pedagog när hen berättar om att hen ibland avviker från sina ambitioner och sin barnsyn när de har personalbrist och de inte fått någon vikarie eller en vikarie som inte funkar "*Tyst och sitt!* det är där jag känner att jag måste bli hård, och då knorras det lite. Då är det kommandon (...) för det blir lätt att det knuffas och puttats när det inte finns fröknar överallt liksom" (Pedagog 1). Stressade situationer som denna menar även Johansson (2011) kan påverka pedagogernas förhållningssätt gentemot barnen till en mer kontrollerande attityd. Hon menar att pedagogerna får svårare att upprätthålla samma närvaro med barnen som vid lugnare stunder.

En annan pedagog menar dock att hen inte behöver avvika från sina ambitioner eller barnsyn, för hen handlar det om att prioritera vilka mål hen vill uppnå i situationen. För att kunna bibehålla närvaron med barnen så kanske man ibland bara kan fokusera på mål nummer ett vilket kan vara att barnen ska få i sig mat.

Alla är olika som personer och upplever matsituationen på olika sätt, pedagoger tar ansvar för att barnen inte ska känna sig hungriga och känner dessutom ett ansvar gentemot föräldrarna (Andersson, 1991). Detta kunde vi se vid ett av våra observationstillfällen då en av pedagogerna berömde ett barn som hämtade mer mat genom att säga att barnets mamma skulle bli glad när barnet åt mer. Många känslor är inblandade och även många ramfaktorer som alla påverkar pedagogernas förhållningssätt gentemot barnen.

Diskussion

Syftet med vår studie har varit att få en förståelse för hur barn inflytande vid lunchmåltiden i förskolan ser ut. I detta avsnitt kommer vi först att diskutera hur de val av metoder har påverkat studien, vi kommer senare att diskutera och problematisera det resultatet som framkommit i relation till bakgrunden.

Metoddiskussion

Under våra intervjuer och observationer uppstod olika typer av ramfaktorer som vi blev tvungna att ta hänsyn till. En av dessa ramfaktorer var att vi blev tilldelade olika rum under lunchen vid ett tillfälle när vi egentligen hade som tanke att alltid observera tillsammans. Vi ställde inga krav under detta tillfälle utan vi lät dem placera oss där de tyckte det var lämpligast. I efterhand kunde vi se att dessa observationer inte gav lika mycket som de gångerna vi observerade tillsammans och hade fyra ögon istället för två, vi tänker nu i efterhand att vi skulle ha sagt till om att vi ville genomföra observationen även här tillsammans för att få bästa resultat. Ett annat tillfälle var när vi skulle genomföra intervjuer på en förskola där samtalsrummet inte var tillgängligt och vi fick göra intervjuerna inne på avdelningen där både pedagoger och barn kom in och det blev avbrott. Detta gjorde att informanten och även vi själva ibland tappade tråden. Vid närmare eftertanke så skulle vi ha informerat pedagogerna vid första kontakten om att vi behövde boka ett rum inför

intervjuerna. En tredje sak som vi upptäckte under första intervjun var att den ljudupptagnings app vi använde oss av stängdes av när telefonen gick i viloläge. Detta upptäckte vi dock snabbt och tappade inte så mycket av innehållet men inför kommande intervjuer lärde vi oss att testa ljudupptagningen noggrant innan vi startade.

Under tiden vi transkriberade så kunde det vara svårt att se ett sammanhang i den text som framkom av intervjuerna, då talets språk är så skilt från det skrivna språket men detta blev dock lättare när alla transkriberingar var färdiga och vi skulle börja tolka och analysera materialet.

I missivbrevet som pedagogerna fick ta del av skrev vi att vi skulle ge pedagogerna fingerade namn, vi har under arbetets gång tänkt om och bestämt oss för att endast kalla dem Pedagog 1 osv. Detta då endast en man blev intervjuad och vi inte på något sätt vill märka ut honom även om vi lagt vikt vid att ha både kvinnliga och manliga pedagoger med i vår studie.

Resultatdiskussion

Vi beskriver i början av analysavsnittet att FN:s barnrättskonvention, skollagen och läroplanen belyser hur viktigt det är med inflytande för barn men att det inte finns någon förklaring på hur man ska praktisera begreppet. Med detta vill vi först poängtera att tolkningar av begreppet inflytande egentligen inte kan bli rätt eller fel då det inte finns någon konkret, bestämd beskrivning av hur pedagoger ska arbeta med inflytande. Det blir då heller inte så konstigt att de pedagogerna i studien har olika uppfattningar om begreppets innebörd och därför arbetar olika utifrån detta. Det vi däremot kan konstatera är att barnen i förskolan på grund av dessa otydligheter får olika möjligheter till inflytande men att alla pedagoger utifrån sina kunskaper och förståelser gör sitt yttersta för barnens bästa.

En pedagog serverar all mat på tallriken till barnet och menar att inflytande här handlar om att barnen får bestämma vad de vill äta eller inte. De får dock inte ta för sig själva för att pedagogen tycker att det blir för svårt för dem att skära upp maten själva. Är detta inflytande kan man då fråga sig? Å ena sidan ges barnen valet att äta eller inte äta det som ligger på tallriken vilket enligt Bae (2009) handlar om att välja mellan förutbestämda val och då inte är inflytande utan delaktighet. Å andra sidan menar Westerlund (2011) att inflytande ska ges utifrån vad barnen själva klarar av, vilket också visas i beskrivningen här ovan. Pedagogen har gjort en avvägning utifrån vad barnen själva klarar av eftersom hon serverar maten med förklaringen att barnen inte ännu klarar av att skära.

Vi tycker dock att det blir problematiskt att benämna Westerlunds (2011) beskrivning som inflytande om man ser på det ur ett maktperspektiv. Genom att ge barnen inflytande utifrån vad de klarar av så måste någon också göra denna avvägning och vem bestämmer vad barnen klarar av och inte och utifrån vilka föreställningar gör man denna bedömning?

Å ena sidan tycker vi att anledningen till att barnen inte kan skära själva inte borde stå som ett hinder för att barnen ska få bestämma vad som läggs på tallriken eller att prova skära själva trots att de inte behärskar det ännu. Men å andra sidan så förklarade pedagogen i fråga under intervjun att hen tyckte det vore ojuste att inte lägga upp all mat på tallriken och därmed inte ge barnen möjlighet att smaka.

Tanken med att ha en buffé, som en annan förskola hade, är god och det är ett bra sätt att ge barnen inflytande över vad de vill äta. Det som blir problematiskt är att man förväntar sig att barnen ska äta upp allt de tagit för sig. Att lägga det kravet på barn i förskoleåldern tycker vi blir orättvist då de själva kanske inte riktigt kan avgöra hur mycket de orkar äta. När barnen förväntas äta upp det som ligger på tallriken så upplevde vi vid några av observationerna att det resulterade i flera uppmaningar och även en del tjat av pedagogerna. Att tjata och truga kanske inte ses av pedagogerna som tvång men vi anser att det är en fin gräns däremellan när tjatandet och uppmaningarna blir många. Niss och Söderström (2006), Andersson (1991) samt Livsmedelsverket (2016) menar att tvång kan bidra till negativa känslor och är dessutom ett hinder för glädjefyllda måltider. Vi tänker att de negativa känslor som uppkommer av detta kan ge en negativa

konsekvenser på barnens framtida förhållanden till mat. Vi tror dock inte att pedagogerna medvetet gör detta. De antyder i intervjuer och observationer att de inte vill att barnen ska gå hungriga och någon nämner även att mamma kommer att bli glad när barnet äter. Detta kan vi koppla till vad Andersson (1991) tar upp gällande pedagogernas känsla av ansvar gällande barns hunger och föräldrars oro kring deras barns matvanor. Det kan ju diskuteras huruvida det är rimligt att truga i barnen mat för någon annans skull och med det inte lyssnar till barnets egen vilja. Det kan finnas många anledningar till varför barnet inte vill smaka eller uttrycker att det är mätt.

Det finns många ramfaktorer som kan påverka pedagogers förhållningssätt gentemot barnen så som den ansvarskänsla vi beskriver ovan, men också stress på grund av olika orsaker. Pedagogerna själva förklarar att när det är brist på personal och humöret inte är på topp varken hos barn eller pedagoger så blir situationen stressig. Vid sådana tillfällen känner pedagogerna att de kanske inte alltid klarar av att upprätthålla de ambitioner de strävar efter och att barnen i slutändan blir påverkade. Detta belyser även Johansson (2011) som menar att stress kan resultera i att pedagogerna får en mer kontrollerande attityd gentemot barnen. Har man någon gång befunnit sig i förskolan så vet man att dagarna kan vara hektiska och om vikariebrist dessutom står på agendan så kan vi förstå att det är svårt att upprätthålla sina ambitioner. Vi menar dock att om man är medveten om vilka situationer som gör en stressad kan man lättare göra något åt de saker man blir påverkad av och på så vis lättare upprätthålla ambitionerna.

Slams är ett begrepp som de flesta pedagogerna är införstådda med och nämner i samband med måltiderna. Att inte slamsa är en oskriven och självklar regel, men vad innebär slams och varför är det inte tillåtet vid lunchen? Pedagogerna förklarar det som att man inte ska skrika, ha maten i händerna, sparka på kompiserna bredvid utan att man ska sitta stilla, prata och ha en lugn stund. Det vi tycker blir problematiskt är hur man avgör vad som är slams och inte? Att utforska maten med alla sinnen inklusive händerna, är det slams? De små barnen som inte har det verbala språket och inte har möjlighet att prata, är deras sätt att kommunicera med ljud och yvigt kroppsspråk slams? Vi tolkar att pedagogerna ser på slams som ett agerande utan syfte, något barnen bara gör för att provocera, detta beskriver Johansson (2011) när hon pratar om barnsynen "Barn är irrationella".

Slutsatser

De slutsatser vi kan dra av denna studie, utifrån att vi inte alltid kunnat se den barnsynen pedagogerna beskriver i de observationer vi gjorde, är att pedagogers barnsyn påverkar barns möjlighet till inflytande under lunchen. Dock anser vi att det är viktigt att ha i åtanke att pedagogernas barnsyn och ambitioner blir påverkade av olika ramfaktorer, det personliga måendet samt barngruppens dagsform. Detta gör att lunchen aldrig blir densamma och därför tror vi att det kan variera från dag till dag vilket inflytande barnen får vid lunchen.

En annan slutsats vi kommit fram till är att luncherna oftast ses som en stund under dagen som har ätandet i fokus samt att vissa pedagoger tar på sig ett stort ansvar gällande barns hunger vilket leder till en stor press hos pedagogerna att barnen ska få i sig tillräckligt med mat. Detta tror vi kan ha en påverkan på barnens inflytande vid lunchen eftersom inflytandet då inte kommer i första rummet.

Något vi också tror kan påverka pedagogernas arbetssätt är att man efter ett tag förutsätter att luncherna blir kaotiska och att man tillslut fastnar i gamla tankemönster. Genom detta minskas möjligheterna till en pedagogisk och inflytelserik måltid och därför tänker vi att inflytande kan vara lättare att tillgodose under andra stunder i den pedagogiska verksamheten än under själva lunchen. Trots att det kan vara lättare att möjliggöra inflytande under andra delar av dagen så vill ändå säga att man inte kan bortse ifrån inflytandet under måltiden. Detta just på grund utav att barnen ändå tillbringar ca 5 timmar i veckan vid matbordet i förskolan och för att deras erfarenheter från måltiderna kan komma att påverka deras framtida tankar och förhållanden kring mat.

Referenslista

- Andersson, Nils (1991). *Mötas vid maten- om sådant som händer kring maten i förskolan*. Stockholm: Liber utbildning AB
- Arnér, Elisabeth (2009). *Barns inflytande i förskolan – en fråga om demokrati*. Lund: Studentlitteratur
- Bae, Berit (2009). *European Early Childhood Education*. Research Journal, 17(3), 391-406. www.hioa.no/content/download/18122/193444/file/B.Bae_EECERJ2009.pdf (Hämtad 2018-10-23)
- Bryman, Alan (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder* (3:e uppl). Stockholm: Liber
- Börjesson, Mats & Rehn, Alf (2009). *Makt*. Malmö: Liber
- Dahlberg, Gunilla, Moss, Peter & Pence, Alan (2014). *Från kvalitet till meningsskapande* (3:e uppl). Stockholm: Liber
- Danielsson, G, Sebastian. (2016). *Barnsyn nu och då, Tidningen förskolan*. <https://forskolan.se/barnsyn-da-och-nu/> (Hämtad 2018-10-23)
- Emilson, Anette (2008). *Det önskvärda barnet. Fostran uttryckt i vardagliga kommunikationshandlingar mellan lärare och barn i förskolan*. https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/18224/1/gupea_2077_18224_1.pdf (Hämtad 2018-10-12)
- Engdahl, Ingrid & Ärlemalm-Hagsér, Eva (2015). Barnperspektivet. I: Engdahl, I. & Ärlemalm-Hagsér, E. (Red.) *Att bli förskollärare - mångfacetterad komplexitet*. Stockholm: Liber.
- Frånberg, Gun-Marie (2015). Den krympande måttstocken. I: G-M Frånberg (Red.), *Efter barnets århundrade. Utmaningar för 2000-talets förskola*. Lund: Studentlitteratur
- Halldén, Gunilla (2005). *Barns inflytande över barndomen*. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1076229/FULLTEXT01.pdf> (Hämtas 2018-10-25)
- Henriksson, Benny & Månsson, Sven-Axel. (1996). Deltagande observation. I: Svensson, P-G & Starrin, B (Red.), *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Holme, Idar Magne & Solvang Krohn, Bernt (1997) *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder* (3 uppl.). Lund: Studentlitteratur
- Johannesen, Nina & Sandvik, Ninni. (2009). *Små barns delaktighet och inflytande – några perspektiv*. Stockholm: Liber.
- Johansson, Eva (2011). *Möten för lärande. Pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*. (2:a reviderade upplagan). Stockholm: Fritzes.
- Johansson, Eva och Pramling Samuelsson, Ingrid (2001), *Omsorg – en central aspekt av förskolepedagogiken Exemplet måltiden*. Pedagogisk forskning i Sverige. 2001 årg 6 s. 81-101 ISSN 1401-6788. Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet. <http://journals.lub.lu.se/index.php/pfs/article/view/7850/6905> (Hämtad 2018-10-25)

Kihlström, Sonja (2007). Att observera - vad innebär det?. I: Dimenäs, J (Red), *Lära till lärare*. Stockholm: Liber

Kultti, Anne (2014). När inte maten tystar mun. Möjligheter till språklärande genom gruppaktiviteter. I: Pramling Samuelsson, I, Wallerstedt, C & Pramling, N (Red.), *Man ser inte gruppen för alla barn- individer, grupper och kommunikativa möten i förskolan*. Lund: Studentlitteratur

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Livsmedelsverket (2016). *Bra måltider i förskolan*.
<https://www.livsmedelsverket.se/globalassets/publikationsdatabas/broschyror/bra-maltider-i-forskolan.pdf>
(Hämtad 2018-10-10)

Livsmedelsverket (u.å.). *Måltider i förskolan*.
<https://www.livsmedelsverket.se/matvanor-halsa--miljo/maltider-i-var-d-skola-och-omsorg/forskola>
(Hämtad 2018-10-10)

Lärarnas historia (u.å.). *Historien år för år*. Hämtad 2018-10-22, från
<http://www.lararnashistoria.se/node/124>
(Hämtad 2018-10-22)

Niss, Gunilla & Söderström, Anna-Karin (2006). *Små barn i förskolan. Den viktiga vardagen och läroplanen*. Lund: Studentlitteratur

Nordenfors, Monica (2010). *Delaktighet- på barns villkor?*. Göteborg: Författaren samt Tryggare och Människligare.

Olausson, Anna (2012). *Att göra sig gällande: Mångfald i förskolebarns kamratkulturer*. Umeå: Umeå universitet.

Patel, Runa & Davidsson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur

Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan, Sonja (2003) *Delaktighet som värdering och pedagogik*. Pedagogisk Forskning i Sverige. årg 8 nr 1–2 s 70–84 issn 1401-6788
https://www.researchgate.net/publication/251799748_Delaktighet_som_vardering_och_pedagogik
(Hämtad 2018-10-11)

Skolverket. (2016). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. Reviderad 2016. Stockholm: Skolverket

Skolverket. (2018). *Läroplan för förskola Lpfö 18*. Stockholm: Skolverket
<https://www.skolverket.se/publikationer?id=4001> (Hämtad 2018-10-22)

Sommer, Dion (2005). *Barndompsykologi- Utveckling i en förändrad värld* (2:a uppl.). Stockholm: Liber.

Sepp, Hanna (2017). *Måltidspedagogik i förskolan. Ett lustfyllt lärande*. Stockholm: Gothia fortbildning

Simmons-Christenson, Gerda (1997). *Förskolepedagogikens historia*. Stockholm: Natur och Kultur

Trost, Jan (2010). *Kvalitativa intervjuer* (4:e uppl.). Lund: Studentlitteratur

UNICEF Sverige (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige.

<https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten> (Hämtad 2018-10-11)

Utbildningsdepartementet. (2003). Departementsserien Ds 2003:46. Var-dags-inflytande i förskola, skola och vuxenutbildning. Stockholm: Fritzes.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

<https://www.vr.se/analys-och-uppdrag/vi-analyserar-och-utvarderar/alla-publikationer/publikationer/2017-08-29-god-forskningssed.html> (Hämtad 2018-10-21)

Westerlund, Kristina (2011). *Pedagogers arbete med förskolebarns inflytande. En demokratididaktisk studie*.

<http://muep.mau.se/bitstream/handle/2043/12262/Westlund%20muep.pdf> (Hämtad 2018-10-11)

Åberg, Ann & Lenz Taguchi, Hillevi (2005). *Lyssnandets pedagogik: etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Bilaga 1

Intervjuguide

1. Är du utbildad förskollärare eller barnskötare?
2. Hur länge har du jobbat inom förskolan?
3. Hur många barn har ni på förskolan?

Barnsyn

1. Vilken barnsyn har du?
2. Kan du ibland känna att du avviker från din egen barnsyn?
3. Vad tror du i så fall det kan beror på?

Inflytande

1. Hur skulle du beskriva begreppet inflytande?
2. Vilket inflytande ger ni barnen vid måltiderna?
3. Skulle barnen kunna få mer inflytande?
4. I så fall vilket inflytande?
5. Har ni några bestämda regler vid matbordet, i så fall vilka?
6. Är det viktigt att ni i arbetslaget har exakt samma regler vid era olika bord?
7. Gäller samma regler för alla barn?
8. När får barnen gå från bordet?
9. Hur länge får barnen sitta kvar vid bordet och äta?
10. Får barnen ta mer av något när dem har kvar något annat på tallriken?
11. Har ni i arbetslaget någon plan för hur ni vill att måltidssituationerna ska se ut, i så fall vilken?
12. Får barnen ta maten själva?
13. Får barnen hjälpa till vid dukning och avplockning?
14. Måste barnen äta upp allt som dem tagit för sig, i så fall varför?
15. Måste barnen smaka på allt?
16. Hur stor tillåtelse finns vad gäller samtal mellan barnen under lunch?
17. Samtal mellan pedagog och barn- finns någon tanke på samtalens innehåll?

Måltiden

1. Hur upplever du måltidssituationen i förskolan?
2. Förutom att äta, finns det något annat syfte med måltidssituationen?
3. Vilket är det syftet?

Eventuella frågor efter observation:

Vi noterade att (iakttagelse som sker), hur tänker ni kring detta?

Bilaga 2

Missivbrev

Hej.

Vi heter Sofia Björkman och Lovisa Lindbergh och vi läser sista terminen på förskolläraryrket vid Umeå Universitet. Just nu har vi påbörjat vårt examensarbete som kommer att handla om huruvida pedagogers barnsyn har någon påverkan på vilket inflytande barn får vid måltidssituationer, i detta fall lunchen. För att få en bild av detta vill vi gärna intervjua 2 pedagoger på er avdelning vid separata tillfällen och även observera vid ett lunch tillfälle.

Vi kommer att genomföra både observation och intervjuer tillsammans för att bättre kunna reflektera kring vad vi ser och hör.

Vi vill informera om att vi tar hänsyn till Vetenskapsrådets forskningsetiska principer och att intervjun är frivillig. Ni har när som helst rätt att avbryta och ni har rätt att inte svara på frågor, ni behöver inte ange orsak till varför. Med ert godkännande vill vi gärna spela in med ljudupptagning. Det material vi samlar in kommer endast att användas till examensarbetet och raderas när arbetet är klart och godkänt.

I vår färdiga rapport kommer vi att använda fingerade namn och inte avslöja vilken förskola vi har varit på. Om ni är intresserade av forskningsresultatet ska ni självklart få ta del av det.

Med vänliga hälsningar,

Sofia Björkman sobj0031@umu.se

Lovisa Lindbergh loli0013@umu.se